

inbo

Marternieuws

van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

marternieuws@inbo.be • www.inbo.be

INBO Marternieuws 14 –april 2014

- [INBO-boommarteronderzoek in Sinaai wordt afgebouwd, verdere opvolging met vrijwilligers](#)
- [Brabantse dassen](#)
- [Wasbeer gefilmd in Geraardsbergen](#)
- [Wasbeer maakt de Grote Oversteek als verstekeling maar overleeft het niet](#)
- [Wilde kat en boommarter in Voeren](#)
- [Amerikaanse nertsen in Moerbeke](#)
- [Weetje](#)

INBO-boommarteronderzoek in Sinaai wordt afgebouwd, verdere opvolging met vrijwilligers

Een interne herschikking van de onderzoeksprogramma's heeft ertoe geleid dat het onderzoek dat het INBO sinds 2010 voert naar de lokale populatie boommarters in Sinaai dient te worden stopgezet. De acties die we dit voorjaar hebben verricht stonden dan ook in het teken van het afronden van de onderzoeksactiviteiten. Om toch de vinger aan de pols te houden in dit bijzonder boommartergebied zal de lokale populatie verder opgevolgd worden op een lager pitje door vrijwilligers. We startten een nieuwe vangstcampagne om de zenders te verwijderen van de boommarterwijfjes die al geruime tijd rondlopen met een werkende zender. Zowel Eufrasie als Madeleine hebben ons immers bijzonder veel nuttige informatie verschaft, zij mogen met welverdiend pensioen. Germaine was er vorig jaar al eigenhandig in geslaagd haar halsbandzender te verwijderen.

Op 29 januari vingen we echter een adult (= meerjarig) mannetje – te oordelen naar het goed ontwikkeld buikklierveld en scrotum – in de Heirnisse. Sinds we gestart zijn met het zenderonderzoek in 2010 is dit de eerste keer dat we een adult mannetje konden vangen! De schikking van het leefgebied van een adult mannetje, ten opzichte van de drie aanwezige adulte vrouwtjes in dit kleine en versnipperde boscomplex is net één van de vragen die tot op heden nog niet kon worden beantwoord. In mei 2011 konden we tot tweemaal toe een rustende boommarter waarnemen op een roofvogelnest in het territorium van Eufrasie, waarschijnlijk was dit een adult mannetje. In de zomer 2013, in volle paartijd, hadden we éénmaal een reeks fotovalopnames van een adult mannetje in het leefgebied van Eufrasie (zie Marternieuws 11). Omdat we nog een boommarterzender (VHF) ter beschikking hadden die zonder te gebruiken toch maar zou slijten in de kast, besloten we om dit mannetje alsnog te zenderen, als sluitstuk van het telemetrisch

onderzoek. Het telemetrisch opvolgen kan in dit geval gebeuren door vrijwilligers. De zender heeft immers een (theoretische) levensduur van twee jaar, en gezien het hier naar alle waarschijnlijkheid om een gevestigd dier gaat, is er dus ruim de tijd om zijn leefgebied in kaart te brengen via een minder intensieve opvolging op vrijwilligersbasis. Dit mannetje kreeg de naam Firmin mee. Het keelvlekkenpatroon van Firmin lijkt zeer sterk op dat van het mannetje dat we in de zomer van 2013 konden fotograferen. Naar alle waarschijnlijkheid betreft het hier dus inderdaad het territoriale mannetje. Uit de voorlopige resultaten blijkt dat Firmin veel tijd spendeert in de Vette-meers, en af en toe de Moervaart overzwemt naar de Heirnisse. Zijn territorium overlapt dus alvast met dat van twee adulte vrouwtjes: Germaine en Eufrasie. Het is nog te vroeg om te zien of er ook overlap is met het leefgebied van Madeleine (het derde adulte vrouwtje in het gebied). Klassiek gebruiken territoriale boommarters in het winterhalfjaar een beduidend kleiner leefgebied dan in de zomer – wanneer het paartijd is. Mogelijk vergroot Firmin zijn actieradius nog aanzienlijk in de komende maanden.

Firmin krijgt halsbandzender om, 29 januari 2014 (foto INBO)

Op 6 februari slaagden we er in om Madeleine te vangen. Madeleine verkeerde in prima conditie. De zender van Madeleine werkte nog maar de antenne was afgebroken, het bereik was inderdaad reeds geruime tijd lichtjes verminderd. In theorie kon deze zender nog meegaan tot november. Haar VHF-zender werd verwijderd en vervangen door een (eerste generatie) GPS-logger voor boommarters, om nog éénmaal extra veel data op korte tijd te genereren, precies in het meest versnipperde territorium. Door de GPS-logger zo te programmeren dat veel plaatsbepalingen ('fixen') op korte tijd (om het kwartier) worden genomen, hopen we een beeld te krijgen van haar dagelijkse verplaatsingen binnen dit bijzondere leefgebied. De keerzijde van de medaille is dat de batterij daardoor na een drietal weken leeg is.

Met behulp van een basisstation, veldlaptop en een VHF-ontvanger kan je in principe draadloos de GPS-data uitlezen in het veld. Tijdens het uittesten van de zender bleek alles prima te werken, maar éénmaal om de hals van Madeleine is dit helaas niet meer gelukt. Het dier terugvangen is nu de boodschap: zowel om de opgeslagen data uit te lezen via koppeling van de zender met de computer, en om ook bij Madeleine definitief haar zender te verwijderen. Vanaf eind februari werden de vallen daarom tijdelijk opnieuw op scherp gezet, maar Madeleine liet zich geen tweede keer in zo'n korte periode vangen. Na enkele weken hebben we de vangstpogingen gestaakt: in deze periode van het jaar zijn boommarterwijfjes immers hoogdrachtig. Madeleine zal dus nog even moeten rondlopen met halsbandzender. Wanneer haar jongen groot genoeg zijn, zullen we een nieuwe poging ondernemen om haar halsbandzender te recupereren.

Madeleine wordt verdoofd, 6 februari 2014 (foto INBO)

Op 13 februari werd Eufrasie teruggevangen. Haar zender had kort voordien helemaal de geest gegeven, sedert 31 januari ontvingen we geen enkel signaal meer. Een scheur in de coating van de zender was de oorzaak van het technisch defect: wellicht was er vocht binnengedrongen. Eufrasie verkeerde ondanks haar intussen gezegende leeftijd nog altijd in prima conditie, en woog 1060 gram. Haar zender werd verwijderd en niet meer vervangen. [Het filmpje van de vrijlating van Eufrasie kan je op ons Vimeo-kanaal zien.](#)

Intussen bleven we uiteraard ook de exploten van Alain – de zoon van Madeleine die vorige lente geboren werd en in november een zender kreeg (zie Marternieuws 13) – opvolgen. Ondanks een uitstapje op 6 december bleef Alain de hele winter in zijn geboorteterritorium of net daarbuiten. Meestal bevonden de dagrustplaatsen van Alain en zijn moeder zich in een verschillend perceel, maar enkele keren is het voorgevallen dat we moeder en zoon in eenzelfde perceel terugvonden. De Stekense vaart werd regelmatig overgezwommen om een populierenbos met onderetage van fijnspaar te bereiken. De dagrustplaatsen bestonden de hele winter voornamelijk uit fijnsparren en weelderige klimopbomen. We troffen Alain ook regelmatig dagactief aan. De houtduiven die 's winters in grote aantallen komen slapen in de fijnsparren zijn duidelijk ook voor onze boommarters een aantrekkelijke prooi, te oordelen aan de talrijke prooiresten. Door het grote aantal zieke duiven gedurende de afgelopen winter (vermoedelijk veroorzaakt door de parasiet *Trichomonas gallinae*) was dit mogelijk nog meer het geval. Alain zal vanaf nu verder opgevolgd worden door lokale vrijwilliger Brecht De Meulenaer. We verwachten dat Alain, net zoals Valère in 2012, in de loop van deze lente zal disperseren. Over dispersie van boommarters is bijzonder weinig geweten. Het documenteren van het tijdstip van dispersie alleen al is om die reden bijzonder waardevol. Het volledige dispersieproces in kaart brengen tot en met de vestiging in een nieuw leefgebied zou schitterend zijn, maar is extreem moeilijk met VHF-zenders en het zoeken van een vermiste marter is vaak als zoeken naar een speld in een hooiberg.

Alain was niet het enige jong dat deze winter nog aanwezig was in het gebied. Dankzij de fotovalopnames weten we dat het resterend jong van Eufrasie (het andere werd in juli doodgereden) nog minstens tot 16 maart aanwezig was in het gebied. Ook het jong van Germaine was nog tot minstens 3 februari aanwezig. Ook in maart hebben we opnames van ongezenderde

boommarters in het territorium van Germaine en Firmin, maar we kunnen op deze foto's echter niet uitmaken of het om het jong van Germaine gaat.

Van het tweede jong van Madeleine hebben we sinds 28 oktober 2013 geen opnames meer. We vermoeden dat dit jong ofwel in het najaar al weggetrokken is, ofwel gestorven is. Helaas zijn vangstpogingen en het laten wennen aan de vallen (pre-baiten) moeilijk combineerbaar met het doen kegelen van de marters om zicht te krijgen op hun keelvlekkenpatroon. We hadden dan ook regelmatig marters in beeld in het gebied van Madeleine waarvan we de identiteit niet kunnen bepalen. De komende maanden kan maximaal ingezet worden op individuerkenning. Het onderzoek door vrijwilligers kan zich toespitsen op fotovalonderzoek om aldus hopelijk het aantal nesten en het aantal jongen in het gebied te kunnen blijven opvolgen.

Jong van Eufrasie, in maart nog altijd aanwezig in het geboorteterritorium (foto INBO)

Verder boommarteronderzoek aan het INBO zal kaderen in de EU-rapportage over de staat van instandhouding van de boommarter (een IHD-soort). Concreet betekent dit dat we – naast het systematisch evalueren en registreren van alle mogelijke bekend rakende waarnemingen – met inzet van fotovallen opnieuw ook actief op zoek zullen gaan naar boommarters in gebieden waarvan nog niet geweten is of de soort er voorkomt en er zich voortplant. De andere bossen van het Waasland (duidelijk gescheiden van het complex in Sinaai) staan alvast opnieuw op het programma. In 2008 en 2009 hebben we de meeste bossen in de regio al eens bemonsterd met fotovallen, toen zonder resultaat. De markt van de fotovallen is de laatste jaren evenwel sterk geëvolueerd en de huidige modellen zijn stukken beter dan 6 jaar geleden. We zijn dus hoopvol voor deze nieuwe poging. Bovendien weten we intussen dat er regelmatig boommarters disperseren uit het voortplantingsgebied in Sinaai. Dat boommarters in het Waasland zich actueel enkel en alleen in Sinaai zouden voortplanten is dan ook bijna ondenkbaar. De 'staat van instandhouding' van deze kleine populatie is hoedanook gekoppeld aan de mogelijke uitwisseling met soortgenoten uit naburige gebieden.